

2009-05-20

Till: Strålsäkerhetsmyndigheten
171 16 Stockholm

Ert Dnr: SSM 2008/2578

Yttrande över Strålsäkerhetsmyndighetens arbete med att ta fram en nationell plan för allt radioaktivt avfall – Behovet av från industrin fristående forskning inom kärnavfallsområdet

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG, vill lämna följande synpunkter på det utkast på vad Strålsäkerhetsmyndigheten anser vara prioriterade områden i arbetet att ta fram en nationell plan för allt radioaktivt avfall och de förslag till åtgärdsprogram som föreslagits. MKG anser att myndigheten bör bredda sin ansats i planarbetet till att även se över de brister som finns i den kärnavfallsverksamhet som redan är reglerad. Den viktigaste frågan MKG vill lyfta är behovet av en från industrin fristående forskning inom kärnavfallsområdet.

1. MKG konstaterar att Strålsäkerhetsmyndigheten inledningsvis valt att fokusera sitt arbete med en nationell plan för allt radioaktivt avfall på att undersöka områdena slutförvaring och mellanlagring av radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet, radioaktivt material som oavsiktligt hamnar på drift utan kontroll i samhället, förtydligat ansvar i lagstiftningen och informationsbevarande för långsiktig kontroll av deponier och förvar. Dessa områden har prioriterats eftersom myndigheten har uppfattat att det i dagsläget finns särskilda brister i planeringen eller att det saknas eller finns ett otillräckligt regelverk inom området.

MKG menar att Strålsäkerhetsmyndigheten bör bredda sin ansats i det fortsatta arbetet med en nationell plan för allt radioaktivt avfall. Även om andra områden, såsom slutförvaringen av använt kärnkraftsbränsle, slutförvaringen av långlivat medelaktivt avfall eller slutförvaringen av låg och kortlivat medelaktivt avfall, redan omfattas av regleringar, betyder inte det att det saknas brister inom dessa områden. MKG har beskrivit några av dessa i den problembeskrivning föreningen lämnade in i december 2008 inför myndighetens kartläggning av problemområden inför planarbetet.

2. MKG vill särskilt uppmärksamma på att det finns ytterligare ett område där det finns särskilda brister och det finns en otillräcklig praxis, ett otillräckligt regelverk och/eller en otillräcklig lagstiftning. I dagsläget är resurserna begränsade för forskare och experter som vill undersöka frågeställningar som kan ge kunskap som inte är i kärnavfallsbolaget SKB:s intresse att ta fram. De signaler som det nuvarande kärnavfallssystemet ger till forskare och experter som vill undersöka intressanta frågeställningar av denna karaktär stärker inte möjligheterna att få fram kunskap som kan vara kritisk för bedömningen av olika slutförvaringslösningar. En signal är att från industrin fristående initiativ kommer att bli kraftigt ifrågasatta, inte bara av industrin utan även av Strålsäkerhetsmyndigheten, Kärnavfallsrådet och dess experter. En annan signal är att det finns en risk för att kärnavfallsbolaget SKB kommer att motarbeta initiativet, även med okonventionella metoder. En tredje signal är att initiativtagarna kommer att vara tvungna att genomföra ett omfattande arbete åt myndighet och råd under flera år utan att erhålla ersättning för nerlagt arbete. Slutligen finns signalen att även om de resultat de tar fram är intressanta kommer initiativtagarna inte ens på sikt att få tillgång till forskningsmedel för att kunna fortsätta ta fram mer kunskap utan sådana medel ges i stället till andra forskare. Dessa signaler förhindrar idag tyvärr effektivt initiativ från industrin fristående forskare och experter till att ta fram relevant kunskap. Än mindre möjliggör signalerna för forskare som nu arbetar åt industrin att ta initiativ till att ta fram alternativ kunskap. Sannolikheten för att forskare och experter ska komma till Strålsäkerhetsmyndigheten och Kärnavfallsrådet med kunskap som inte är i kärnavfallsbolaget SKB:s intresse är med det nuvarande systemet mycket låg eller i det närmaste obefintlig. Detta är en allvarlig brist i det svenska kärnavfallsprogrammet.

MKG anser att frågan att få fram från industrin fristående forsknings- och utredningsmedel inom kärnavfallsområdet, särskilt området slutförvar av använt kärnkraftsbränsle, är mycket angelägen för myndigheten att omedelbart ta sig an. Frågan är otillräckligt hanterad i nuvarande lagstiftning och praxis. Myndigheten har i det redan utförda

arbetet med en nationell plan för allt radioaktivt avfall tagit sig an ansvarsfrågan, inklusive lagstiftning, för en annan, om än inte närliggande, fråga. En möjlighet är att undersöka hur det fungerar i Finland där den finska kärnsäkerhetsorganisationen STUK har betydande medel ur den finska kärnavfallsfonden för att parallellt med industrin ta fram grundläggande kunskap inom kärnavfallsområdet.

3. På Strålsäkerhetsmyndighetens möte med samverkansgruppen för en nationell plan för allt radioaktivt avfall den 28:e april 2009 diskuterades det förslag till åtgärdsprogram som skickats ut som underlag för mötet. Åtgärdsprogrammet gäller de frågeställningar som Strålsäkerhetsmyndigheten hitintills arbetat med inom planarbetet. På mötet framförde MKG några synpunkter på åtgärdsprogrammet. Till detta vill vi lägga till följande:

I åtgärdsprogrammets del 4 diskuteras informationsbevarande för långsiktig kontroll av deponier och förvar. MKG håller med om att detta är ett allvarligt problem och att allt för lite uppmärksamhet har lagts på frågor som rör behovet av långsiktig övervakning vid val av metod för slutförvaring av använt kärnkraftsbränsle. MKG vill påpeka att informationsbevarande för långsiktig kontroll av slutförvar av använt kärnbränsle även måste hantera de risker som finns med att det plutonium som finns i det använda bränslet kommer används för att göra kärnvapen. Den metod som kärnkraftsindustrins kärnavfallsbolag SKB nu förordar, KBS-metoden, ställer krav på långsiktig övervakning för fysiskt skydd i hundratusen år. MKG stödjer myndighetens förslag att Sverige tar initiativ för upprättandet av ett EU-arkiv på basis av den information som lämnas inom den s.k. avfallskonventionen, vilket inkluderar läge, utformning och innehåll av medlemsstaternas slutförvar. Men MKG anser att det i ett sådant sammanhang bör tydliggöras att arkivet även måste utgöra grund för framtida övervakningsarbete med fysiskt skydd (safeguards) för kommande slutförvar för använt kärnkraftsbränsle, om metoder för slutförvaring används där detta krävs.

4. Slutligen vill MKG påpeka att enligt regleringen i Finansieringsförordningen (SFS 2008:794) ska medel som tilldelas miljöorganisationer ur Kärnavfallsfonden användas för att delta i samrådet rörande ett slutförvar av använt kärnkraftsbränsle. MKG föreslog inför beslutet hösten 2008 om förlängning av försöksverksamheten med medel ur Kärnavfallsfonden till ideella organisationer att det skulle vara möjligt med fondmedel att arbeta med frågor som rör kärnavfall i en vidare mening. Regeringen biföll inte denna synpunkt. MKG:s möjligheter att arbeta med frågor som rör kärnavfall i vidare mening, t ex inom Strålsäkerhetsmyndighetens

arbetet med en plan för allt radioaktivt avfall, är därför ekonomiskt begränsade.

MKG menar att Strålsäkerhetsmyndigheten bör ta hänsyn till dessa synpunkter i sitt fortsatta arbete med en nationell plan för allt radioaktivt avfall,

Bästa hälsningar,

Johan Swahn
Kanslichef, MKG

070-467 37 31
johan.swahn@mkg.se

Kopia: Miljöministern
Miljödepartementet
Kärnavfallsrådet
Naturvårdsverket
Energimyndigheten
Länsstyrelsen i Uppsala län
Länsstyrelsen i Kalmar län
Oskarshamns kommun
Östhammars kommun
Hultsfreds kommun
Regionförbundet i Kalmar län
Regionförbundet Uppsala
Milkas
SERO
Greenpeace
SKB